

«Южный», утверждены приказом начальника ГП «МТП «Южный» от 11.11.2009 г. № 984/1. – [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.port-yuzhny.com.ua/?q=ru/node/231>

16. Митний кодекс України від 13.03.2012р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175.

17. Додін Є.В. Митні формальності на морському і річковому транспорті : навч. посібник / Є. В. Додін; НУ «ОЮА». – Львів : Галиц. вид. спілка, 2012. – 104 с. – С. 24.

18. Інструкція про організацію митного контролю та митного оформлення суден і товарів, що переміщуються ними, затверджена наказом Держмитслужби України від 17.09.2004 р. № 678 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 41. – Ст. 2731.

19. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними: постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2003 р. № 1989 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 52. – Том 1. – Ст. 2778 (втр. чин.).

20. Порядок судового постачання в морських і річкових портах України, відкритих для заходу суден закордонного плавання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2009 р. № 846 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 61. – Ст. 2160 (втр. чин.).

21. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними: постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 451 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1546.

УДК 342.9

Мищенко І. В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри морського та митного права НУ «ОЮА»

Митний статус товарів як елемент митного режиму

Стаття присвячена аналізу положень митного законодавства України, стосовно митного статусу товарів і транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через український митний кордон. Піднімаються питання сутності, природи, призначення митного статусу, його співвідношення з країною походження. Зазначене поняття розглядається в нерозривному зв'язку з інститутом митного режиму, відстежується, яким чином кожен з закріплених Митним кодексом України митних режимів впливає митний статус товарів. На основі аналізу норм чинного митного законодавства, присвяченого зазначеним проблемам, йому дається оцінка, виявляються проблеми в правовому регулюванні відповідних суспільних відносин, пропонуються можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: митний статус, митний режим, українські товари, іноземні товари, державна митна справа, країна походження товарів, вільний обіг товарів.

Статья посвящена анализу положений таможенного законодательства Украины, касающихся таможенного статуса товаров и транспортных средств коммерческого назначения, перемещаемых через украинскую таможенную границу. Поднимаются вопросы сущности, природы, назначения таможенного статуса, его соотношения со страной происхождения. Указанное понятие рассматривается в неразрывной связи с институтом таможенного режима, отслеживается, каким образом каждый из закрепленных Таможенным кодексом Украины таможенных режимов воздействует таможенный статус товаров. На основе анализа норм действующего таможенного законодательства, посвященного указанным проблемам, ему дается оценка, выявляются проблемы в правовом регулировании соответствующих общественных отношений, предлагаются возможные пути их разрешения.

Ключевые слова: таможенный статус, таможенный режим, украинские товары, иностранные товары, государственное таможенное дело, страна происхождения товаров, свободное обращение товаров.

The article is dedicated to the analysis of Ukrainian customs legislation conditions apropos customs status

of goods and vehicles used for commercial purposes moving over Ukrainian border. Some important issues are raised concerning essence, nature, and importance of customs status and its interrelation with the country of origin. Aforementioned term is explored in accordance with customs regime. In the article it is investigated how each of stated by the Customs Code of Ukraine affects the customs status of goods. Current customs legislation rules concerning above-mentioned problems are analyzed and evaluated, main drawbacks in legal regulation of social relations are detected, and possible solutions are proposed.

Keywords: customs status, customs regime, Ukrainian goods, foreign goods, state customs affair, country of goods' origin, free circulation of goods.

Постановка проблеми. Інститут митного режиму в митному праві України пройшов тривалий еволюційний шлях з часів початку становлення вітчизняної митної справи та митної системи до сучасного етапу їхнього розвитку. Під впливом об'єктивних обставин, зокрема, зростання масштабів зовнішньоекономічної діяльності, євроінтеграційних процесів та пов'язаної з цим майже перманентної трансформації та модернізації законодавства, передусім митного, змінювалися ключові засади реалізації митних режимів, починаючи від їх кількості, закінчуючи умовами та іншими елементами. Крім того, удосконалювалося правове регулювання застосування митних режимів: з відомчої регламентації до законодавчого встановлення механізму реалізації кожного з них. На сьогоднішній день, митне законодавство практично у повній мірі адаптовано до міжнародних стандартів, і очевидно, певний час залишатиметься в незмінному стані, відтак є сенс проаналізувати його окремі нові положення, зокрема ті, що були рецепційовані із законодавства Європейського Союзу та міжнародно-правових актів, на предмет їх доцільності, ефективності та якості. У цьому зв'язку слід передусім зазначити про «запозичення» такої категорії, як «митний статус», яка є абсолютною новелою останнього Митного кодексу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена вище категорія є недостатньо дослідженою у вітчизняній літературі, де можна знайти лише фрагментарні згадування про неї, причому в рамках загального дослідження інституту митних режимів в Україні. Передусім, слід відзначити праці Є. Додіна, А. Козиріна, Б. Кормича, В. Прокопенка та інших вітчизняних та зарубіжних вчених, які внесли суттєвий внесок у дослідження цього інституту митного права в цілому та окремих його компонентів.

Метою дослідження є з'ясування сутності та призначення категорії «митний статус товарів», визначення основних проблем правового регулювання відносно у цій сфері та пошук можливих шляхів їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Митний кодекс (далі – МК) України у п. 26 статті 4 досить лаконічно визначає поняття «митний статус товарів», розуміючи під ним належність товарів до українських або іноземних [1]. Власне статтею 4 вітчизняного МК, в якій наводяться визначення термінів та понять, законодавець обмежився при загальній характеристиці цього нового, складного (хоч на перший погляд так не здається) поняття. Заради справедливості слід, звичайно, зазначити про визначення в тій же статті таких понять, як «українські товари» та «іноземні товари», однак подальше згадування митного статусу вже пов'язано з конкретними митними режимами. В цей же час Митний кодекс Європейського Союзу присвячує окрему главу (глава 1 частини V) питанням митного статусу товарів [2], в якій визначено загальні засади його набуття та втрати.

Відповідно до МК України українськими вважаються три категорії товарів.

До першої належать товари, які повністю вироблені на митній території України та які не містять товарів, увезених із-за меж митної території України. Нагадаємо, що повністю виробленими в Україні товарами є:

- 1) корисні копалини, добуті з надр України, в її територіальних водах або на її морському дні;
- 2) продукція рослинного походження, вирощена або зібрана в цій країні;
- 3) живі тварини, що народилися та вирощені в цій країні;
- 4) продукція, одержана від живих тварин у цій країні;
- 5) продукція, одержана в результаті мисливського або рибальського промислу в цій країні;
- 6) продукція морського рибальського промислу та інша продукція морського промислу, одержана судном цієї країни або судном, що орендоване (зафрахтоване) цією країною, а також продукція, одержана на борту переробного судна цієї країни виключно із зазначеної вище продукції;
- 7) продукція, одержана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод цієї країни, за умови, що ця країна має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр;
- 8) брухт та відходи, одержані в результаті виробничих або інших операцій з переробки в цій країні, а також вироби, що були у вжитку, зібрані в цій країні та придатні лише для переробки на сировину (утилізації);
- 9) електроенергія, вироблена в цій країні;
- 10) товари, вироблені в цій країні виключно з продукції, зазначеної у пунктах 1-9 [1].

При цьому товари, повністю вироблені на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо вони отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України. В якості прикладу можна навести отримання продуктів переробки у митному режимі переробки на митній території України.

До другої категорії слід віднести товари, ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території. Для цього товари мають бути заявлені до митних режимів імпорту та реімпорту. Цікаво відзначити, що в Міжнародній конвенції про гармонізацію та спрощення митних процедур 1973 року поняття «митний статус товарів» вживається як раз в контексті того, чи знаходяться товари у вільному обігу на території відповідної країни, чи перебувають під будь-якими іншими режимами [3].

І, нарешті, третя категорія українських товарів з точки зору їх митного статусу — вироблені на митній території України виключно з товарів, які належать до двох перелічених вище категорій. У даному випадку мова йде про товари, вироблені як з суто українських за походженням товарів (тобто товарів, які мають так званий первинний статус українських), так і з товарів, що набули такий статус (так званий вторинний митний статус).

Тож, ведучи мову про українські товари з точки зору їх митного статусу слід пам'ятати про те, що такі товари не обов'язково є українськими з огляду на країну походження. І навпаки, товари, що походять з України, не завжди мають український митний статус.

Отже, так само, як і європейський документ, український Митний кодекс встановлює презумпцію вітчизняного митного статусу товарів, що знаходяться

на митній території України (за винятком територій вільних митних зон), якщо не встановлено, що такі товари не є українськими. Однак на відміну від Митного кодексу ЄС український кодифікований акт такою ж мірою не визначає загальних принципів набуття та втрати митного статусу товарів.

Іноземні товари — це товари, що не є українськими, тобто не належать до жодної з трьох перелічених вище категорій, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно МК України [1]. Аналіз законодавчих положень щодо конкретних митних режимів, що застосовуються в Україні, свідчить про те, що втрата українського митного статусу товарів має місце чи не у кожному митному режимі, пов'язаному з вивезенням товарів, за винятком транзиту та тимчасового вивезення.

Так, товари, поміщені у митний режим експорту, втрачають статус українських товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України. Товари, що набули статусу українських внаслідок імпорту та реекспортуються, втрачають статус українських товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України. Українські товари, поміщені в митний режим митного складу, втрачають статус українських товарів з моменту відшкодування сум податку на додану вартість відповідно до положень Податкового кодексу України. Українські товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, а також безмитної торгівлі отримують статус іноземних товарів. Що стосується митного режиму переробки на митній території України, то продукти такої переробки, залишки (відходи), одержані в процесі її здійснення, мають статус іноземних товарів. Так само й українські товари, що використовувалися в процесі переробки іноземних товарів на митній території України, отримують статус іноземних товарів у момент вивезення продуктів переробки за межі митної території України. Українські товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території, а так само продукти такої переробки отримують статус іноземних товарів. І, нарешті, щодо митного статусу товарів, поміщених у митний режим знищення або руйнування, митне законодавство встановлює наступне. Залишки та відходи, що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів, які мають господарську цінність, вважаються іноземними товарами.

Неврегульованим залишилося питання визначення митного статусу товарів, поміщених у митний режим відмови на користь держави. Цей режим полягає у тому, що власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь. Такі товари розміщуються на складах митниць до вирішення питання щодо їх подальшої долі. Згідно Митного кодексу України такі товари підлягають реалізації, зокрема, на митних аукціонах, а у деяких випадках, передбачених законодавством, — безоплатній передачі у володіння і користування відповідним закладам (музеям, науковим установами тощо) або переробці, утилізації чи знищенню. Відповідно до статті 185 МК України митний режим відмови на користь держави завершується після розміщення товарів на складі митниці. Очевидно, що сам факт поміщення товарів на відповідний склад не змінює їхнього митного статусу з іноземного на український. За логікою після належного розпорядження митницею товарами, поміщеними у митний режим відмови на користь держави, в першу чергу після реалізації та безоплатної передачі, вони мають перебувати у вільному обігу в Україні, тобто мати статус українських товарів. Однак механізм набуття такого статусу в

даному випадку, а також у випадку з переробкою та утилізацією товарів, залишається незрозумілим, відтак очевидно є необхідність законодавчого вирішення питання, яким чином застосування цього митного режиму впливає на митний статус поміщених під нього товарів.

Отже, з упевненістю можна стверджувати, що нове для українського законодавства поняття «митний статус товарів» нерозривно пов'язано з інститутом митного режиму.

Митний кодекс України наступним чином визначає поняття митного режиму. Митний режим — комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення [1]. Очевидно, що законодавець у цьому визначенні припустився грубої помилки, оскільки замість митного статусу товарів зазначив про їх правовий статус. Звернувшись до теорії права, можна знайти різні визначення поняття «правовий статус» [4, с. 565; 5, с. 64]. Однак всі вони єдині у тому, що він завжди пов'язаний з комплексом прав та обов'язків, які можуть бути лише у певного суб'єкта права, а не в об'єкті матеріального світу — товарів і транспортних засобів [6, с. 75].

Практичне значення митного статусу є ключовим для вибору та зміни митного режиму щодо товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України або знаходяться під митним контролем.

МК України наділяє декларанта правом самостійно обирати митний режим для своїх товарів. Однак такий вибір робиться виходячи з мети, яку він переслідує, переміщуючи товари і транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України, а також можливості дотримання умов обраного митного режиму. Під умовами митного режиму розуміються обставини, які зумовлюють можливість поміщення під нього товарів і транспортних засобів комерційного призначення [7, с. 15].

Так, приміром, згідно статті 86 МК України «Умови поміщення товарів у митний режим реекспорту» митний режим реекспорту може бути застосований до товарів, які при ввезенні на митну територію України мали статус іноземних.

Висновки. Підсумовуючи наведене вище, можна зазначити, що митний статус товарів — нове поняття для української митної справи та не надто досліджене — для вітчизняної науки. Його практичне значення проявляється передусім при вирішенні питання про можливість поміщення товарів під окремі митні режими, які вимагають наявності певного (українського або іноземного) статусу. При цьому кожен з митних режимів або змінює митний статус товарів, або залишає без змін, в залежності від конкретних обставин, що мають місце при переміщенні товарів через митний кордон України. Митний статус і країна походження товарів не є тотожними поняттями, хоча певною мірою вони перетинаються. Однак далеко не завжди походження товарів із України свідчить про їх український митний статус. Законодавство з питань набуття, зміни митного статусу товарів загалом відповідає законодавству ЄС, однак при цьому не позбавлено окремих вад, які слід негайно усувати. Так, бажано було б об'єднати всі норми, що стосуються загальної характеристики митного статусу в окрему главу, в якій би чітко встановлювалися положення щодо презумпції українського статусу товарів, порядок його втрати та загальні засади впливу митних режимів на визначення митного статусу. Крім того, необхідно внести зміни у

визначення самого поняття митного режиму, закріпленого в МК України, в частині, що стосується митного статусу, а також вирішити питання щодо митного статусу товарів, поміщених у митний режим відмови на користь держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – Ст. 552.
2. Regulation (EC) No 450/2008 Of The European Parliament And of The Council of 23 April 2008 laying down the Community Customs Code (Modernised Customs Code) [Official Journal L 145 of 04.06.2008] // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:145:0001:0064:EN:PDF>.
3. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція), 18 травня 1973 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 71. – Ст. 2711.
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.
5. Адміністративне право України: Підручник / За заг. ред. С.В. Кивалова. – Одеса: Юридична література, 2003. – 896 с.
6. Міщенко І.В. Новели інституту митного режиму в контексті реформування митного законодавства / І.В. Міщенко // Адміністративне право і процес. – № 2. – 2012. – С. 73 – 77.
7. Козырин А.Н. Таможенные режимы. – М.: Статут, 2000. – 247 с.

УДК 351.713 : 339.543 : 639.31/32(477)

Лазарчук К. Р., аспірант кафедри морського та митного права НУ «ОЮА»

Митне оформлення продуктів морського та річкового промислу

Стаття присвячена питанню митного оформлення продуктів морського та річкового промислу як особливого виду товару, що швидко псується, та потребує спеціальних документів для переміщення і підлягає обов'язковим видам контролю (санітарно-епідеміологічному, ветеринарному, екологічному). Проведення даних заходів здійснюється з метою правильного та своєчасного митного оформлення та контролю за продуктами морського та річкового промислу для забезпечення споживачів якісною продукцією та попередження реалізації продукції, небезпечної для життя та здоров'я громадян.

Ключові слова: митне оформлення, продукти морського та річкового промислу, митний кордон, риболовне судно, контроль.

Статья посвящена вопросу таможенного оформления продуктов морского и речного промысла как особого вида скоропортящегося товара, требующего специальных документов для перемещения, и подлежащего обязательным видам контроля (санитарно-эпидемиологическому, ветеринарному, экологическому). Проведение данных мероприятий осуществляется в целях правильного и своевременного таможенного оформления и контроля за продуктами морского и речного промысла для обеспечения потребителей качественной продукцией и предупреждения реализации опасной для жизни и здоровья граждан продукции.

Ключевые слова: таможенное оформление, продукты морского и речного промысла, таможенная граница, риболовное судно, контроль.